

Изводи от пета национална кръгла маса в България

Отчетен материал 4.1 на проект VeSMART

Отговорен партньор: ЕКОНОЛЕР БЪЛГАРИЯ

Версия 1.0, декември 2022

Този проект е финансиран по програма Хоризонт 2020 на Европейския съюз със споразумение за безвъзмездна финансова помощ No 101033787.

Авторите на тази публикация носят цялата отговорност за нейното съдържание. Тя не отразява непременно мнението на Европейския съюз. Нито Европейската комисия, нито Европейската изпълнителна агенция за климат, инфраструктура и околната среда (CINEA) са отговорни за каквото и да е използване на съдържащата се тук информация.

Съдържание

Пленарна сесия:	4
Ключови изказвания от пленарната сесия:	6
Дискусии в паралелните сесии и основни изводи от кръглата маса:	7
Паралелна сесия 1: Съществуващи финансови инструменти в подкрепа на енергийната ефективност и ВЕИ в предприятията	7
Паралелна сесия 2: Системи за управление на енергията в предприятията	8
Заклучителна сесия – Научени уроци и предстоящи дейности	9

ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ ЗА ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ В ПРЕДПРИЯТИЯТА

Национална кръгла маса за финансиране на проекти за
енергийна ефективност и ВЕИ в България

29 ноември 2022г.

София, Хотел "Hyatt Regency" и онлайн

<i>161 представители на заинтересовани страни</i>	<i>10 лектори</i>
	<i>76 делегати</i>
	<i>75 участници он-лайн</i>

Дискусионни теми:

- Съществуващи финансови инструменти в подкрепа на енергийната ефективност и ВЕИ в предприятията
- Системи за управление на енергията в предприятията

Пленарна сесия:

Националната кръгла маса на тема "Финансови инструменти за енергийна ефективност (ЕЕ) в предприятията" беше открита от г-н Драгомир Цанев (ЕнЕфект). Досегашните издания на BeSmart форумите бяха фокусирани върху сгради (обществени и жилищни), като този път централната тема беше ЕЕ в индустриалния сектор. Изключително важно е, че на това събитие присъстваха представители на всички сектори: обществен – Министерство на иновациите и растежа, Общини София и Габрово, бизнес/индустрия – Българска Стопанска Камара, финансов сектор – Българска банка за развитие, УниКредит Булбанк и Първа Инвестиционна Банка. Г-н Цанев подчерта, че диалогът и отчитането на гледните точки на всички заинтересовани страни при разработването на национални политики и финансови инструменти са от изключително значение за успешната трансформация на българската икономика.

Последва презентация на г-жа Теодора Полимерова (Столична община), в която тя коментира, че общината се стреми да подкрепя компаниите от публичния сектор (напр. комунални услуги) към осъществяването на проекти за ЕЕ. Тя добави, че правилата за държавна помощ при кандидатстване за безвъзмездни средства за такива проекти водят до забавяне на изпълнението. В заключителната част на своята презентация, г-жа Полимерова спомена най-новите общински проекти за възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) – Зоологическа градина и Пречиствателна станция (ще бъде завършен през 2023 г.).

Последва презентацията на г-н Добри Митрев (председател на УС на Българска Стопанска Камара). Той отбеляза, че сегашната енергийна криза се отразява тежко на българския бизнес, което същевременно допринася към неговата адаптивност и гъвкавост. Той добави, че бизнесът се нуждае от сигурно и нисковъглеродно енергоснабдяване, тъй като най-евтина е енергията, която не се използва (спестената енергия). Г-н Митрев продължи с темата за намаляване на енергийния интензитет, което е гаранция за по-висока конкурентоспособност – важно условие за успеха на българската икономика, която е една от най-отворените икономики в ЕС. Българската индустрия е готова да се ангажира с инвестиции в ЕЕ/ВЕИ, но регулаторната рамка трябва да бъде подобрена и административните бариери да бъдат облекчени. Г-н Митрев спомена изследвания на БСК, които показват, че има около 900 административни процедури в момента, свързани с ЕЕ/ВЕИ на национално и местно ниво.

Той завърши своята презентация, обръщайки внимание на квалифицираните служители, които са ключови за енергийната трансформация и въвеждането на иновации. Неговото послание беше към по-добра координация между всички сектори (държавен, финансов, индустриален), които трябва да си сътрудничат за преодоляване на съществуващите предизвикателства.

Г-жа Милена Попова (Министерство на иновациите и растежа) продължи, като говори за възможностите за финансиране на устойчиви енергийни проекти в Програмата за конкурентоспособност и иновации в предприятията. Тя отбеляза, че проектите за ЕЕ/ВЕИ винаги са били считани за важен приоритет при структурирането на програмите на ЕС в България. Г-жа Попова представи всички програми за финансиране, контролирани от МИР (общо около 7 млрд. Лв), подчертавайки, че около 40% от програмата за икономическа трансформация по НПВУ са предназначени за инвестиции

в ЕЕ/ВЕИ. Министерството работи с Фонда на фондовете за разработване на различни финансови инструменти за ЕЕ проекти, които ще стартират през следващите няколко години – смесено търговско финансиране с безвъзмездни средства, схеми за споделяне на риска и др.

Г-жа София Касидова (Българска Банка за Развитие) сподели добри практики за финансиране на проекти за устойчива енергия в предприятията, като подчерта, че ББР не се конкурира с търговските банки, а допълва тяхната дейност, като насочва ресурси и осигурява схеми за споделяне на риска. Г-жа Касидова добави, че ББР може да бъде ефективен финансов инструмент за реализиране на държавни политики, като подкрепата на зеления преход е сред стратегическите цели. Проектите обаче трябва да отговарят на критериите на Таксономията на ЕС, за да се считат за допустими за подпомагане. В момента банката обмисля подготовката на продукт за проекти за устойчива енергия, собственост на енергийни общности.

Ключови изказвания от пленарната сесия:

„Трябва да се съсредоточим върху възможно най-ефективното използване на наличните средства по програмите. Като препоръка ще дам, че предварителните консултации с бизнеса са задължителни за всички програми.“

Добри Митрев, Българска Стопанска Камара (БСК)

„Трябва повече смелост и пъргавина на нашите дизайнери на програми. Трябва да следваме пулса на индустрията и на обществото. Трябва да избягаме от мисленето типично за 2000 г.“

Кирил Райчев, Алианс за Енергийна Ефективност (АЕЕ)

Дискусии в паралелните сесии и основни изводи от кръглата маса:

Паралелна сесия 1: Съществуващи финансови инструменти в подкрепа на енергийната ефективност и ВЕИ в предприятията

Модератор: Драгомир Цанев

Г-жа Весела Гладникова (Първа Инвестиционна Банка) представи инициативи за ЕЕ/ВЕИ кредитиране за частни лица и за бизнеса, които са част от политиките на ПИБ за зелен преход. Тя сподели, че банката има нова устойчива сграда - сертифицирана като „Отлична“ по BREEAM. Г-жа Гладникова представи различни кредитни продукти:

1. Устойчива бъдеща ипотека: покупка на жилище от клас А+, А или В. Банката отчита силен интерес сред своите клиенти към този продукт. Не само по-ниските сметки, но и подобреният комфорт е основна мотивация за инвестиция във високо енергийно ефективни жилища. Банката осигурява до 90% от общите инвестиционни разходи, както и по-добри условия за кредит (по-ниска лихва, по-дълъг срок).

2. Зелени кредити за бизнес клиенти. МСП се стремят да диверсифицират своите енергийни доставки и са готови да инвестират в ЕЕ/ВЕИ, без да чакат програми за безвъзмездни средства. Фотоволтаичните системи за собствена употреба се финансират до 100% от стойността на проекта, докато фотоволтаичните централи с договор за покупка на произведеното количество енергия получават 95% финансиране, а електро- или хибридните автомобили – получават до 90% финансиране.

Г-жа Гладникова заключи, че българският бизнес е готов да инвестира в ЕЕ/ВЕИ, но пазарната трансформация зависи от 3 ключови стълба: (i) регулаторно подобрение, (ii) развитие на човешкия капитал и (iii) технологична еволюция.

Последва презентация на г-н Емил Джахов (УниКредит Булбанк). Той каза, че технологиите се развиват много бързо и бизнесът трябва да се адаптира. Бързата еволюция е последвана от подобрена финансова жизнеспособност на технологиите. ВЕИ (по-специално фотоволтаични системи) сега е най-евтината технология за производство на енергия и финансовите институции осъзнават това, като съответно развиват своите стратегии. Г-н Джахов каза, че банките сега се пренасочват към финансиране на устойчива енергия, като до този момент УниКредит Булбанк е финансирала проекти за ВЕИ за над 0,5 млрд. лв. Все още обаче най-голямата пречка за бизнеса не е достъпът до капитал, а административните процедури. Булбанк докладва на Групата си постиженията по отношение на ESG, което засилва интереса им към проекти за ЕЕ/ВЕИ, като подчерта, че инвестициите в устойчива енергия се радват на по-ниски лихви.

Дискусия:

Г-н Драгомир Цанев постави въпроса до каква степен през последните две години различните кризи са се отразили на портфейлите от кредитни продукти и доколко решенията на правителството влияят на политиките на банките. Г-жа Гладникова

коментира, че кризите от последните години са довели до това клиентите им да ускорят вземането на решения и да реализират проекти за устойчива енергия. Клиентите са започнали все по-често да търсят високоефективни технологии, което тласка и бизнеса към по-устойчиви практики в дългосрочен план. Тя допълни, че е осезаемо как неблагоприятните условия допринасят за бързо адаптиране и иновации.

Г-н Джахов от УниКредит отбеляза, че банките следят развитието на пазара и се учат да адаптират предложенията си. Те са се фокусирали върху това да подкрепят индустрии в растеж и с потенциал за устойчиво бъдещо развитие.

Следващият дискуссионен въпрос бе свързан с предстоящите национални и еврофондове за конкуренция, като г-н Джахов сподели, че високият интензитет на грантовете може да е вреден, но в по-ниски размери се създават отлични възможности за финансовия сектор да надгражда своите продукти. Погрешни послания и нереалистични очаквания се генерират в следствие на лошо изчислени безвъзмездни средства, а публичното финансиране може да се използва по-предпазливо чрез специални гаранционни схеми, които да позволят на бизнеса по-добър достъп до финансиране, допълни той.

Представителите на ПИБ и УниКредит Булбанк се съгласиха, че банките следват пазара, и тъй като търсенето на ВЕИ нараства, те се насочват към него, но нямат капацитета, нито знанията да продават ЕЕ на своите клиенти. Това трябва да е част от приоритетите на националните/европейските програми.

Г-жа Галя Василева (изпълнителен директор на Фонда за енергийна ефективност и възобновяеми източници) представи продуктите, предлагани от фонда. ФЕЕВИ предлага техническа помощ, което прави техния продукт по-всеобхватен, в сравнение с чисто финансовите предложения на търговските банки.

Г-н Джахов (УниКредит Булбанк) заключи, че умерената конкуренция между финансовите институции е добра както за клиентите, така и за пазара като цяло. Банките следят отблизо тенденцията, така че ще продължат да кредитират зелени проекти.

Г-жа Гладникова (ПИБ) допълни, че всички участници на пазара трябва да се възползват от възможните синергии. Предприятията могат да се възползват от капацитета на местни експерти за разработване на изпълними проекти.

Паралелна сесия 2: Системи за управление на енергията в предприятията

Модератор: Станислав Андреев

Г-н Станислав Андреев (ЕнЕфект) откри дискусиата, като описа кои са основните стълбове на една ефективна система за енергиен мениджмънт в предприятията: (i) провеждане на висококачествен енергиен одит, (ii) внедряване на система за енергиен мониторинг и (iii) квалифициран персонал, който може да анализира данни и да прави изводи от тях. За съжаление, както обясни г-н Андреев, през последните няколко години качеството на енергийния одит постоянно се влошава. Целта се измества от идентифициране на реални дългосрочни ползи за клиентите към чисто бюрократично условие, което осигурява допустимост за субсидии и безвъзмездни средства от ЕС.

Г-н Антон Иванов (Български енергиен и минен форум) изтъкна правилното управление на данните в предприятията, например поддържане на история на въведените данни, и прилагането на систематичен подход при събирането и обработката им като ключови елементи. Г-н Иванов посочи фотоволтаичните системи като пример за технология, която е активно финансирана от банките, поради способността им да оценяват свързаните рискове и стойността на инвестицията. Същественият анализ за рентабилността на такива инвестиции се извършва чрез отчитане на почасовото потребление на бенефициента, което позволява оптимално параметризиране на фотоволтаичната система. Г-н Иванов продължи, че по този начин ще може да се привлича финансиране директно от инвеститори, като коментира примери за съвместни инициативи между собственици и потребители на сгради, които са подходящи за инсталиране на покривна фотоволтаична система.

Г-жа Адмира Бушняки (Европейски център за качество) сподели някои изводи от проекта DEESME и начините, по които той помага на предприятията да оценят допълнителните ползи, които инвестициите в ЕЕ носят, напр. повишена безопасност и комфорт, по-високо качество на производството, по-добра оптимизация на процесите, по-малко брак, и др. Г-жа Бушняку отбеляза, че 25 предприятия в България вече са били консултирани. Тя също така очерта стъпките на методологията DEESME: (i) основен анализ, (ii) енергиен анализ, (iii) анализ за подобряването на бизнес модела, както и (iv) анализ на допълнителните ползи.

Дискусия:

По време на дискуссионната част на сесията и г-н Андреев, и г-жа Бушняки потвърдиха, че има повишена активност на пазара от страна на клиенти, които търсят възможности за инсталиране на фотоволтаични системи и/или намират източници за инвестиции в ЕЕ поради високите цени на енергията.

Г-н Иванов предложи субсидиите да подкрепят инвестициите в ЕЕ/ВЕИ, вместо да се предоставят като помощ на всички да плащат сметките си за енергия. Само по този начин ще се натрупат дългосрочни положителни ефекти. Г-н Иванов заключи, че самото продължаване на същата стратегия би подтиснало всяка бизнес инициатива и би възпрепятствало появата на функциониращ пазар на ЕЕ/ВЕИ.

В края на дискусията някои от присъстващите апелираха, че дизайнът на програмите за субсидиране трябва да бъде значително подобрен и да започне да отчита показатели за оценка с реално значение, както и да се изостави досегашния бюрократичен формален подход.

Заклучителна сесия – Научени уроци и предстоящи дейности

Модератор: Драгомир Цанев

Г-н Цанев направи кратко обобщение на основните констатации, направени от дискусиите през деня. Той направи обзор на първата паралелна сесия, като посочи, че бизнесът е засилил интереса си към новите технологии. Вече има специализирани финансови продукти, покриващи всички аспекти, свързани с намаляването на въглеродните емисии. Г-н Цанев отбеляза, че банките имат по-голям интерес към

устойчиви инвестиции и по-голяма гъвкавост по отношение на изискванията и нуждите на клиентите. Той спомена също, че финансовите институции могат да допълват националните политики, а публичните програми би било добре да не създават грешни впечатления у клиентите. Фокусът на програмите трябва да бъде върху създаването на ангажираност и интерес, изграждане на капацитет и развитие на умения. Също така беше отбелязано, че техническата помощ е стимулираща за развитието на пазара. По отношение на таксономията на Европейската комисия, банките отразяват нейните разпоредби в своите вътрешни правила и изисквания и търсят растеж на портфейла, който да отговаря на таксономията на ЕК. Важно е в проектите да бъде интегриран ВЕИ компонент, тъй като комбинацията от ЕЕ и ВЕИ осигурява най-устойчивите резултати, в противен случай реструктурирането по време на процеса може да струва огромен ресурс.

Г-н Андреев представи изводите от втората паралелна сесия. Той посочи, че енергийният одит се счита за инструмент за привличане на капитал, задължение, заложено в закона за енергийната ефективност. Липсата на интерес към енергийния одит се основава на ниско качество, липса на капацитет и качествени решения, както и липса на мотивация за разработване на мерки за ЕЕ, главно поради ниските цени на енергията. Г-н Андреев добави, че системите за енергиен мениджмънт са подценявани, а тяхното голямо предимство е, че могат да предоставят възможност за оценка на реалното потребление и спестяване на енергия. В заключение, той още веднъж подчерта, че именно енергийният одит, системите за енергиен мениджмънт и за мониторинг са ключът към качествената оценка на инвестициите във ВЕИ и тяхната рентабилност.

Г-н Марко Марков (Еконолер) сподели наблюдения от международния си опит в структурирането на финансови механизми и фондове за ЕЕ. Регулаторни проблеми има навсякъде по света, като изтъкна липсата на хора, които разбират както финансовата, така и техническата част на проектите, както и липсата на информираност на собствениците на индустриални предприятия, сред основните пречки пред развитието на този пазар. Г-н Марков отбеляза още, че финансовите институции не създават пазара, а следват пазара. Те не трябва да убеждават клиентите си в необходимостта и положителните ефекти от ЕЕ и ВЕИ. Това трябва да бъде включено като компонент на програмите за безвъзмездни средства. Важно е финансовите инструменти да бъдат комбинирани с безвъзмездни средства, които ще подкрепят развитието на ЕЕ/ВЕИ проекти, но не са в пряка конкуренция с тях. Г-н Марков допълни, че грантовете трябва да облекчат риска на банките.

Последва коментар от г-н Райчев (Алианс за Енергийна Ефективност) върху причините, поради които ЕСКО моделът не се прилага по-често в индустриалния сектор, въпреки ползите за клиентите, като например гарантирани спестявания, финансиране на енергоспестяващи мерки и др. Г-н Райчев обясни, че има три основни причини да изоставаме в тази тенденция:

- (i) Оперативните програми на ЕС, които са основните двигатели за инвестиции в модернизация и ЕЕ в българските предприятия, никога не са били проектирани да се смесват с ЕСКО модела. В резултат на това моделът постепенно бива изтласкан от пазара.
- (ii) В сравнение с повечето други части на ЕС, България бе смятана за по-рискова дестинация за инвестиции. Като се има предвид, че ЕСКО е финансово интензивен и дългосрочен бизнес модел, т.е. ЕСКО трябва да осигури инвестицията, а клиентът трябва да я възтанови, този факт прави

- ЕСКО компаниите по-малко склонни да навлязат на българския пазар. Г-н Райчев добави, че някои реномирани ЕСКО компании напускат българския пазар поради тази причина, докато други просто не са започнали този бизнес.
- (iii) Индустриалното оборудване е станало капсулирано и почти невъзможно за оптимизиране и управление от трети страни. Т.е. докато доставчикът на оборудването е различен от ЕСКО компанията, предоставянето на успешна ЕСКО услуга би било доста трудно.

В заключителните бележки г-н Райчев настоятелно препоръча програмите за безвъзмездни средства и субсидии да предоставят подкрепа след постигнати и доказани резултати, например проверени енергийни спестявания. Г-н Райчев добави още, че иновативните бизнес модели, ориентирани към услугите, трябва да станат фокус на подобни програми, като постепенно се измести разбирането ни, че ЕЕ е само строителни работи.

Г-н Андреев говори за причините, поради които собствениците на предприятията не прилагат мерки за ЕЕ и ВЕИ в своите предприятия, сред които са и месечните сметки за енергия, които не могат да оправдаят инвестицията, компромиси с качеството, с цел намаляне на стойността, бюрокрация, липса на информираност за ползите от качествен енергиен одит.

Националната кръгла маса на тема „Финансови инструменти за енергийна ефективност (ЕЕ) в предприятията” беше закрыта от г-н Драгомир Цанев.